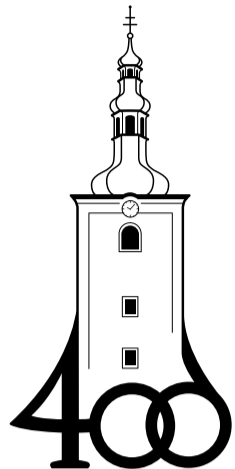

SPOLOK PRIATEĽOV TURZOVKY INFORMUJE

ROČNÍK XVII.

č.6 (195)

Pripravil: IVAN GAJDIČIAR st.

**Omnia in Christo
instaurare**

400. výročia farnosti

V porovnaní s predošlým obdobím zažívala farnosť v 18. storočí oveľa pokojnejšie časy. Situácia sa výrazne zjednodušila najmä tým, že do polovice 18. storočia úplne vymizla evanjelická konfesia a tak obyvateľstvo nebolo traumatizované náboženskými spormi. Po stránke náboženskej sa mohla farnosť nerušené rozvíjať (sakrálne stavby, cirkevné školstvo, vznik náboženských spolkov a pod.). Najdôležitejšími udalosťami v danom období boli stavby dvoch murovaných kostolov. Kostoly sme si na stránkach tohto Spravodajcu v minulosti všimli osobitne, nebudeme ich preto podrobnejšie opisovať. Stačí, keď pripomenieme, že v rokoch 1728-1729 bol postavený prvý murovaný kostol, ktorý nahradil drevený kostol z roku 1692. Treba iba spresniť, že kým drevené kostoly boli zasvätené sv. Alžbete Uhorskej, oba murované kostoly už niesli patrocínium Nanebovzatej Panny Márie. Zmena patrocínia celkom iste súvisela so stavbou murovaného kostola a so skutočnosťou, že zemeptani Bytčianskeho panstva - členovia rodu Esterázi - boli známi svojou veľkou mariánskou úctou. **Súčasný farský kostol bol postavený v rokoch 1757-1759 s finančnou i materiálnou pomocou panstva.**

Počas sledovaného obdobia sa vo farnosti udiali mnohé ďalšie udalosti a niektoré z nich mali trvalý vplyv na jej ďalší vývoj. Spomenieme **prvé rozdelenie rozsiahlej farnosti**. Od čias jej zriadenia zaberalo pastoračné územie turzovských farárov dnešné obce Makov, Vysoká nad Kysucou, Turzovka, Korňa, Klokočov a Olešná. **Prvý filiálny kostol bol v roku 1768 postavený vo Vysokej**, kde bola o 4 roky neskôr zriadená nová farnosť. Napriek tomuto odčleneniu ostalo územie farnosti veľké a pastoračia v nej veľmi ťažká. A to aj po **zriadení stálej kaplánskej stanice v roku 1768**, čo zrejme súviselo aj s výstavbou filiálneho kostola vo Vysokej. Ešte na konci 18. storočia boli k farnosti pridávané filiálky Divinská, Dlhopolská a Neslušská, Dlhá a Podvysoká. Ďalšie rozdelenie farnosti navrhoval v rovnakom čase farár Štefan Bacho. Podľa neho bolo vhodné zriadiť dve nové farnosti, jednu v Korní a druhú v Hlaviciach, kde by patrila i Olešná. Argumentoval najmä veľkou vzdialenosťou veriacych, ktorí neraz bývali aj na 3 či 4 hodiny od farského kostola. Prekážkami pre veriacych boli aj klimatické podmienky, v zime veľa snehu, v lete záplavy. V kanonickej vizitácii z roku 1798 sa poukazuje na nevyhnutnosť pridelenia dvoch kaplánov. Napokon z rozdelenia farnosti zišlo a problém s pastoraáciou sa čiastočne „zaplátal“ pridelením dvoch kaplánov do farnosti. Od zriadenia kaplánskej stanice vypomáhali vo farnosti ako kapláni pátri zo žilinskej rezidencie františkánov. Žilinskí františkáni však pôsobili vo farnosti už od druhej dekady 18. storočia, dokonca niektorí z nich začas farnosť aj spravovali. Dušpastiersku činnosť nevykonávali len v turzovskej farnosti, ale po celých Kysuciach a okolí Žiliny. Prvým kaplánom, ktorý nebol rehoľníkom, sa stal v roku 1791 **Gašpar Rumpel**, neskôr člen Slovenského učeného tovarišstva.

Príspevkom historika nadväzujeme na sériu článkov, venovaných 400. výročiu vzniku Farnosti Turzovka. Hoci o farnosti v období 18. storočia by sa dalo uverejniť oveľa viac, pre obmedzenie priestoru sme vybrali aspoň niekoľko aspektov, ktoré spoluvytvárali náboženský život našich predkov v tomto období.

FARNOSŤ TURZOVKA V 18. STOROČÍ

Slovenské učené tovarišstvo bolo založené v roku 1792 v Trnave ako spolok, ktorý sa snažil napomáhať národnému, kultúrnemu, ale i hospodárskemu povzneseniu Slovákov. Postupne boli založené i jeho ďalšie pobočky v Nitre, B. Bystrici, Rožňave, Sp. Kapitule, Košiciach, Jágrí, vo Viedni a vo **Velkom Rovnom**. Členmi pobočného veľkorovnianskeho stánku boli mnohí kňazi z hornej časti Trenčianskej stolicy. Nás však najviac zaujímajú členovia, ktorí boli späť z Turzovkou. V diele Juraja Fándlyho z roku 1793 sa píše: „Zapísať v druhém, Slovenského Učeného Továrištva stánku, v slávnej Trenčánskej stolici v Rovnej ... **Štefan Bacho de Dezér, v Thurzofalwe farár...** **Ladislav Sluka de Szokolóc, zakopski farár...** **Gaspar Rumpel v Thurzofalwe kaplán.** **Juraj Závodský, správca hospodárstva v Turzovke,** zastupoval laickú časť málopočetnej slovenskej inteligencie. On je zaznamenaný v druhom zväzku diela Pilní domajši a polní hospodár, ktorý vyšiel v 1792 nasledovne: „**Pán Juro Závodski, slávneho pántva bitšánskeho dvorski.**“ Ladislav Sluka bol síce v tom čase ešte farár v Zákopči, no odtiaľ prišiel v roku 1797 do Turzovky, kde nahradil práve Štefana Bacha.

W Rowneń wizańczeni,
w sław. trenańskieg Ctołkici, w druhém pobočném (ia Filiální) Učeném Towařištwe.
Reverendissimus Dominus Andreas Mészáros C. E. Nierianis Canonicus, oppidi Dubaicza Parochus. **Mnohowelébni Pán Ondreg Sedora, wesebneho Distriktu Aggepsého D. A. Diacon, Mestečka Domańš Sávár.**
„ * * * Pán Gan Ametke, weseb. Distriktu Bistuca nowomestkeho D. A. Diacon, spolu weseb. Mestceho Sávár, za seba ei za dwých druhých Drebpletel.
* * * Pán Martin Seducha, W. Distriktu weseb. Mestceho Sávár, a spolu toho Mestečka Sávár.
Mnohowelébni Pán Gosef Ottrókóci, w Rowneń Sávár.
* * * Gan Simferwalter, w. Mestceho Sávár.
* * * Gosef Bacho, w Turzofalwe Sávár.
* * * Gan Kertili, w Mestceho Sávár.
* * * Gan Nep. Sedz, w Sławonitza Sávár.
* * * Gosef Hobosil petrowiczi Sávár.
* * * Mnohowelébni P. Gan Zworta, přecisněší Sávár.
* * * Ondreg Bastiľed, wregniszi Sávár.
Mnohowelébni P. Kapláni.
* * * Gosef Sseutšil, rowneński Kaplán, toho Towarištwa ia Filiálního Kofektor.
* * * Gaspar Rumpel turzowski A.
* * * Gan Sseibden, weseb. A.
* * * Wísił Drowoiczi, žilinski A.
Mnohowelébni Dater Angel Sebena, z Rebole františkánskeho we Fragiłacu.
* * * Dater Wolfgang Smetana, z Rebole františkánskeho w Precowce.
Welébni Dater Giral Rucegi, z Rebole františkánskeho we Wíłofeg Kaplán.
Ze swetského Stawu.
Urodzeni Pán Zeba, sław. Pántwa iłłebskeho Percceptor.
* * * Pán Ignoc Sseutšil, sław. Pántwa cačankeho Uradnił.
* * * Pán Guro Závodski, sl. Pántwa bitšánskeho Dworski.
Pán Mikulš Augustini, Mestečka Domańš Wotarił.
* * * Guro Gesebšil, sibepiszi Wotarił.
* * * Gan Bafil, wíłofeg Wotarił.
* * * Michal Gurec, rowneński Wotarił.
* * * Guro Kacčo Rídcet wíłofeg.
* * * Gan Gurec, Rucec rowneński.

Zoznam členov Slovenského učeného tovarišstva z II. zväzku Fándlyho Pilného hospodára z roku 1792

Turzovského farára **Štefana Bacha z Dežeríc** môžeme považovať za prvú významnejšiu osobnosť a nielen preto, že patril k bernolákovskej generácii. Farnosť v ňom dostala skutočne výraznú postavu svojich dejín. Pochádzal zo zemiarskeho rodu z Dežeríc. Štefan Bacho bol v roku 1769 zo štúdií rétoriky v Nitre prijatý za klerika. Filozofiu študoval u piaristov v Nitre, teológiu v generálnom

seminári v Bratislave, kde prijal kňazskú vysviacku. Okrem slovenčiny, hovoril aj latinsky a maďarsky. Bacho sa prikladne staral o svoju farnosť. Počas jeho pôsobenia bola postavená **murovaná farská budova v roku 1781**. Už bolo spomenuté, že mu záležalo aj na efektívnejšom a pre veriacych výhodnejšom usporiadaní farnosti, keď navrhoval jej rozdelenie. V snahe opatriť farský kostol novými zvonmi boli za jeho pôsobenia **zaobstarané zvonu** u známeho trnavského zvonolejára Matiasa Orfandla v roku 1791. V tejto súvislosti sa farárovi o nepríjemnosť „postarali“ farníci z Olešnej, keď ho v Trnave zvonolejár nechal uväzniť za nevyplatenú čiastku, ktorú načas nezaplátili práve olešnianskí farníci. O tejto nepríjemnej udalosti sa dozvedáme z listiny vydanéj 12. mája 1791 v Turzovke: „*My, niže podepsani seznawame s tímto písmom našim, komu by tato vec prináleżeti mela. Že takovy kontrakt spolu farníci naši a nie náš farar sme učinili s panom zvonarom trnavským. Za zvonu nam učinene a sporadane, za takove ze stranky našej osady Turzovky tri časti prisluchajuce sme zaplna vyplatili, jedine štvrtá častka ku vyplaceni zostala na osadu Olešnu, ktera pre veliku chudobu a psotu do wčulejška vyplaciti nemohla, čo sa z obligacie z tejže osady Olešnej vydatej a pri rukach pana zvonara obširnej, znati da. A proto welice se čudujeme a velmi nam jest vec protivna wšetkým farníkom, že roku pomínuleho, našeho pana farara ze wšetkými pripadnosťami swymi na ceste postaweneho, w dome swem w meste Trnawe areštawati se opowazil. Čehož wšeho pre lepší istotu, vydali sme toto písmo za seba.*“ Zo 4 zvonov sa **do dnešna zachoval už len jediný**, malý zvon zasvätený sv. Jánovi Nepomuckému, ktorý pôvodne visel v malej vežičke nad presbytériom.

Ďalšia mimoriadne zaujímavá udalosť sa odohrala vo farnosti ešte pred jej prvým rozdelením vo Vysokej nad Kysucou. Na kongregácii bytčianskeho dekanátu 18. septembra 1764 v Predmieri pri Bytči sa prerokoval **prípád údajného zjavenia**. Pri akejsi studničke sa 12-ročnému dievčatu z Vysokej mala zjaviť sv. Anna, na ktorej príhovor mali ľudia získať mnohé milosti, ak sa budú modliť a robiť zbožné obety. V zápisnici sa uvádza, že zvest o tomto prípade sa rýchlo rozšírila a rozrušila aj celé okolie a ľud sa sem zbíhal po zástupoch, najmä z Moravy. Dekan so svojim sekretárom vyšetrovali záležitosť priamo na mieste a zistili, že záležitosť je celá podvodom a príčinou bola túžba po zisku. Hneď na mieste začal odhovárať prítomný ľud a dievčatu nakázal, aby upustila od vyhlásenia svojho výmyslu, následne zakročil svojimi povzbudeniami a napomenutiami aj **turzovský farár Juraj Lanco** a dievča svoje tvrdenie odvolalo. Na kongregácii boli prítomní kňazi povzbudení, aby ľud zadržali od navštevovania tohto podvodného miesta. **Tradičia tohto údajného zjavenia však v obci pretrvala a v roku 1911 tu bola postavená kaplnka zasvätená práve úcte sv. Anny.**

Napokon sa ešte krátko vrátíme k pôsobeniu žilinských františkánov vo farnosti. Ich vplyv na farníkov bol evidentný. Niekedy v období 1741 - 1746 ich pričinením vznikol v Turzovke **prvý náboženský spolok - Bratstvo Panny Márie Karmelskej**. Spolok bol založený františkánskymi pátrami Sebastíanom a Apolinárom. Pravdepodobne z dôvodu existencie spolku a jeho starostlivosti o kostol, bol spočiatku jeden bočný oltár zasvätený Panne Márie Karmelskej. Turzovka bola vďaka pôsobeniu františkánov aj miestom, kde v tomto období vzišla snaha o **obnovu laického Tretieho rádu, tzv. terciárov**. Prvým Turzovčanom zapísaným vo františkánskych evidenciách bol v roku 1747 **Juraj Bobčák**.

Mgr. DRAHOMÍR VELIČKA, Ph.D.

NÁVRAT DO MINULOSTI

Moderátor Turzovskej televízie Majo Dávid ako obecný bubeník

Náš Spolok už roky naliehavo pripomína spoluobčanom, že kultúrne dedičstvo predkov je potrebné nielen čítať a uchovávať, ale aj zmysluplne zveľaďovať a rozvíjať. Svedčí o tom celý rad aktivít v priebehu trvania Spolku, ale najmä úsilie smerujúce k vytvoreniu Mestského múzea. V **22. májovom týždni sa do Turzovky „vrátil“ obecný bubeník**. Tento spôsob šírenia informácií sa v obci využíval ešte v polovici

minulého storočia. Teraz bubeník šíril mestom zvest o NOCI KOSTOLOV, podujatí, konanom v piatok 29. mája pri príležitosti osláv 400. výročia vzniku Turzovskej farnosti. Budil zasluženú pozornosť a nie je vylúčené, že k tomuto spôsobu oznamovania významných udalostí sa v krátkej budúcnosti opäť vrátíme.

TURZOVKU CHRÁNIL NOČNÝ VARTÁŠ - HLÁSNIK

K úspešnému priebehu tohtoročnej NOCI KOSTOLOV v Turzovke určite prispel aj **nočný vartáš - hlásnik**. Vo večerných a nočných hodinách obchádzal stred mesta a plynutie času oznamoval trúbénim na kravský roh a hlásením, ktorá hodina „...práve odbila...“ Aj on bol trvalou spomienkou na minulosť obce, pripomínajúcej si zriadenie vlastnej farnosti pred 400 rokmi. Bol veľkým oživením celého podujatia

Zakladajúci člen Spolku Bartolomej Gernát z Hlíneho ako nočný vartáš - hlásnik

a „atrakciou“ pre všetkých prítomných. Každý, kto mohol, využil príležitosť a zvečnil sa s ním na fotografii, na videozázname, alebo si jeho podobu odniesol v mysli ako trvalú spomienku na nezabudnuteľnú akciu, usporiadanú v Turzovke v jubilejnom roku farnosti.

KOSTOL, AKO HO PREDTÝM NIKTU NEVIDEL

Ukážka z obdivuhodnej hry farieb a svetiel v programe „luminácie“

Hodinu pred polnocou v **piatok 29. mája 2015** zažiaril turzovský farský kostol Nanebovzatia Panny Márie v podobách, v akých ho predtým nikto nevidel a aj na tejto udalosti má zásluhu náš Spolok. Za sprievodu organovej hudby menil kostol svoju farebnú podobu, aby ho napokon rozžiariť veľkolepý ohňostroj, ktorý doslova

uchvátil prítomných návštevníkov. Tí odmenili organizátorov a strojcov tohto projektu dlhotrvajúcim potleskom. Trúbenie hlásnika ukončilo tohtoročnú NOC KOSTOLOV - projekt, ktorý chcú organizátori naplniť novým obsahom aj v budúcom roku. *(autor fotografií: Ivan Gajdičiar ml.)*

POĎAKOVANIE

Aj touto cestou **ďakujeme všetkým organizátorom, spoluorganizátorom, všetkým účinkujúcim a celému radu obetavých dobrovoľníkov za ich podiel na úspešnej NOCI KOSTOLOV v Turzovke**. Za to, že svojím úsilím zároveň vyjadřili aj svoj vzťah k mestu a k svojej farnosti.